

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μάθημα Ν071 ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Υπεύθυνος Μαθήματος: Ευάγγελος Αλμπανίδης, Καθηγητής

Διδάσκουσα: Ελευθερία Μορέλα

**Διάλεξη 7^η
Ηθική Ανάπτυξη στον Αθλητισμό**

Τι είναι κατά τη γνώμη
σας η ηθική;
Ποιοι παράγοντες την
καθορίζουν;

Αποσαφήνιση των όρων

- **Ηθική:** σύνολο αρχών που καθορίζουν την αποδεκτή συμπεριφορά (τι είναι σωστό και τι όχι)
- **Ηθική συμπεριφορά:** η επίδειξη μιας πράξης που κρίνεται σαν σωστή ή λανθασμένη
- **Ηθική ανάπτυξη:** η διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο αναπτύσσει την ικανότητα να συμπεριφέρεται ηθικά
(Weinberg & Gould, 1995)
- **Ηθικός διαλογισμός:** συστηματική σκέψη στη διάρκεια επίλυσης ενός ηθικού προβλήματος λαμβάνοντάς υπόψη κάποιος τις αξίες και τις πεποιθήσεις του
- **Ηθικά διλλήματα:** καταστάσεις όπου ένα άτομο πρέπει να επιλέξει ανάμεσα σε δυο ή περισσότερες επιλογές καθεμία από τις οποίες έχει ηθικές συνέπειες που έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους.

Ο αθλητισμός και η ΦΑ
συμβάλλουν στην
ανάπτυξη του ηθικού
χαρακτήρα;

Η ηθική στον Αθλητισμό & την ΦΑ

Ο χαρακτήρας δεν χτίζεται αυτόματα
αλληλεπίδραση ενός συνόλου παραγόντων που υπάρχουν στον αθλητισμό & κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στο συγκεκριμένο περιβάλλον (Shields & Bredemeier, 1995)

Αντιφατικά
ευρήματα

Στον αθλητισμό παρατηρείται..

- Ενίσχυση και βελτίωση των ηθικών συμπεριφορών στους αθλητές
- Προαγωγή της ηθικής ανάπτυξης στα παιδιά
- Οδηγεί σε θετικές εμπειρίες οικοδόμησης χαρακτήρα

- Χαμηλά επίπεδα ηθικού διαλογισμού
- Επιδοδοκίμασία επιθετικών πράξεων ως νόμιμες
- Χαμηλά επίπεδα ηθικής λειτουργίας

Η ηθική συμπεριφορά επηρεάζεται από την ηθική ατμόσφαιρα και από το κλίμα παρακίνησης που δημιουργεί ο προπονητής

(for a review see Shields & Bredemeier, 2007)

Θεωρίες για την ανάπτυξη της ηθικής

Θεωρία κοινωνικής μάθησης

(Bandura, 1997)

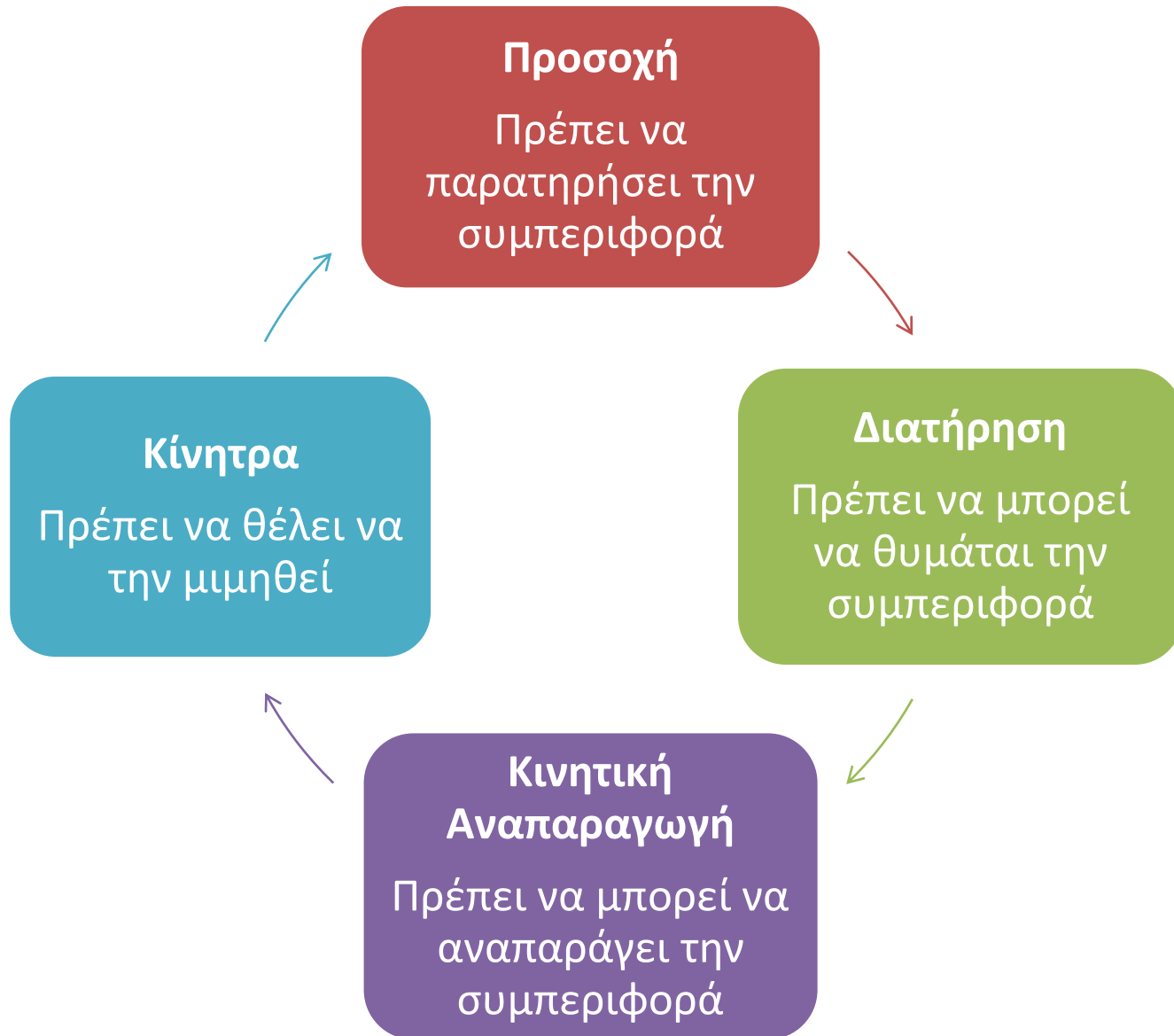
Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης αποδίδει μεγάλη **σημασία** στον αμοιβαίο καθορισμό, δηλ στην **αμοιβαία σχέση ανάμεσα στα άτομα και στο περιβάλλον.**

Το άτομο:

- Μαθαίνει μέσω της μίμησης προτύπων συμπεριφοράς άλλων ανθρώπων ή καταστάσεων
- Εδραιώνει τη συμπεριφορά του ανάλογα με τα ερεθίσματα που διδάσκεται από το περιβάλλον
- Συμπεριφέρεται με τρόπο που θα του αποφέρει κοινωνική ανταμοιβή

Θεωρία κοινωνικής μάθησης

(Bandura, 1997)

Στρατηγικές ηθικής ανάπτυξης βασισμένες στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης

- **Ενίσχυση της συμπεριφοράς** (*χρονική αμεσότητα και συχνότητα*)
- **Επίδειξη** (*επιθυμητής συμπεριφοράς, στοχευμένες προφορικές οδηγίες και άμεση ενίσχυση*)
- **Επιβράβευση** (*όταν παρουσιάζονται οι επιθυμητές συμπεριφορές*)
- **Παρατήρηση** (*το άτομο παρατηρεί τι γίνεται στον κοινωνικό του περίγυρο*)
- **Κοινωνική σύγκριση** (*συγκρίνει συμπεριφορές*)

Προτάσεις προς τον ΚΦΑ

- Δίδαξε ηθική συμπεριφορά χρησιμοποιώντας ειδικές στρατηγικές
- Συμπεριφέρσου ο ίδιος/α δίκαια και αμερόληπτα
- Μη θεωρείς δεδομένο ότι οι μαθητές/τριες γνωρίζουν τι επιτρέπεται και τι όχι
- Δημιούργησε λίστα επιθυμητών συμπεριφορών και επιβράβευσε για' αυτό.
- Ενίσχυσε και επιβράβευσε τη θετική στάση

Η ενίσχυση δίνει πληροφορία στο μαθητή για το αν συμπεριφέρεται σωστά ή όχι, παράλληλα λειτουργεί ως **κίνητρο**.

Προτάσεις προς τον ΚΦΑ

- Ανέθεσε την επίλυση του προβλήματος που ανέκυψε ανάμεσα σε δυο αντιπάλους μαθητές (ταυτόχρονα ας προσπαθούν να βρουν λύση και όσοι δεν αγωνίζονται)
- Δημιούργησε λίστες με τα ονόματα των μαθητών/τριών και πρόσθετε αστεράκια καλής συμπεριφοράς (Δώσε έπαινο στους μαθητές που θα φτάσουν τα 10 π.χ. αστεράκια)
- Τονίστε τις αρνητικές συνέπειες μιας ανάρμοστης συμπεριφοράς, τόσο στο άτομο όσο και στον κοινωνικό περίγυρο ώστε να μη συμβούν)

Ο μαθητής/τρια γνωρίζει τι περιμένει ο διδάσκων, τι θέλει, και προσπαθεί να τον ευχαριστήσει

Θεωρία της δομικής ανάπτυξης

(Kohlberg, 1984)

Ο χαρακτήρας μας είναι αυτό που κάνουμε όταν κανείς δεν μας βλέπει

Η λογική που κρύβεται πίσω από την επιλογή μιας συμπεριφοράς καθορίζει την ηθικότητα μιας συμπεριφοράς και όχι η απλή επίδειξη της συμπεριφοράς (Figley, 1984)

Η ηθική ανάπτυξη συντελείται σε 3 επίπεδα με δυο στάδια το καθένα:

Θεωρία της δομικής ανάπτυξης

(Kohlberg, 1984)

Προηθικό στάδιο (εγωκεντρικό)

*Δεν υπάρχει αντίληψη κοινωνικών κανόνων,
μόνο προσωπικό όφελος*

1. Ηθική εστιασμένη στην τιμωρία και στην υπακοή

Παράδειγμα: Ρωτάμε ένα αθλητή/τρια εάν πρέπει να χρησιμοποιήσει μια σφαίρα μικρότερου βάρους. Όχι γιατί μπορεί να πιαστεί και να αποβληθεί

2. Ηθική για την προσωπική ικανοποίηση

Παράδειγμα: Δυο δρομείς συμφωνούν να κάνουν άκυρη εκκίνηση με σκοπό να κουράσουν έναν τρίτο

Θεωρία της δομικής ανάπτυξης

(Kohlberg, 1984)

Συμβατικό στάδιο (κοινωνικό)

Προσέγγιση προβλημάτων μέσα από τα μάτια της ομάδας ή της κοινωνίας

3. Ηθική του «καλού παιδιού»

Παράδειγμα: στο 2^ο ημίχρονο όταν η ομάδα είναι μπροστά στο σκορ, ο προπονητής βάζει τη δεύτερη ομάδα

4. Ηθική της έννομης τάξης

Παράδειγμα: ένας αθλητής αρνείται να κάνει χρήση αναβολικών παρόλο που είναι σίγουρος ότι δεν θα πιαστεί, γιατί θεωρεί ότι είναι παράνομο.

Θεωρία της δομικής ανάπτυξης

(Kohlberg, 1984)

Μετασυμβατικό στάδιο (καθολικό)

Αναγνώριση καθολικών αξιών: δικαιοσύνη, ισότητα κτλ.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν προτεραιότητα έναντι των νόμων

5. Ηθική του κοινωνικού συνόλου

Παράδειγμα: όταν γίνεται προφανές ότι μια κατηγορία «νόμιμων αναβολικών» χρησιμοποιείται ευρέως, μια ομάδα αθλητών ζητά να απαγορευτούν με νόμο

4. Ηθική των προσωπικών αρχών

Παράδειγμα: αθλήτρια που είναι πίσω στην βαθμολογία αποφασίζει να εκτελέσει μια πολύ επικίνδυνη άσκηση αλλά δεν της επιτρέπεται λόγω βασικού δικαιώματος της ασφάλειας που διέπει τον αθλητισμό και τους κανόνες του.

Το δίλημμα του Χάιντς

- *Η σύζυγος του Χάιντς πέθαινε από καρκίνο. Υπήρχε μόνον ένα φάρμακο που οι γιατροί πίστευαν ότι θα μπορούσε να τη θεραπεύσει, αλλά ήταν μια προηγμένη φόρμουλα, την οποία πρόσφατα ανακάλυψε μια φαρμακευτική εταιρεία... Η εταιρεία πουλούσε το φάρμακο σε τιμή δεκαπλάσια του κόστους παραγωγής. Ο Χάιντς πήγε σε όλους όσους γνώριζε για να δανειστεί χρήματα αλλά δεν μπόρεσε να συγκεντρώσει τα χρήματα. Ζήτησε συνάντηση με το διευθύνοντα σύμβουλο της εταιρείας και τον παρακάλεσε να του πουλήσει το φάρμακο φθηνότερα ή να του επιτρέψει να το αγοράσει σε δόσεις. Ο διευθύνων σύμβουλος αρνήθηκε. ... Στο τέλος μπήκε στην εταιρεία και έκλεψε το φάρμακο.*

Τι θα κάνατε αν ήσασταν ο Χάιντς;

1. Ο Χάιντς δεν πρέπει να κλέψει το φάρμακο, επειδή θα μπει φυλακή.
2. Ο Χάιντς πρέπει να κλέψει το φάρμακο, επειδή θα αισθανθεί ικανοποιημένος και ευτυχισμένος.
3. Ο Χάιντς πρέπει να κλέψει το φάρμακο, επειδή είναι καλός σύζυγος.
4. Ο Χάιντς πρέπει να κλέψει το φάρμακο, πρέπει όμως να φυλακιστεί γιατί παραβίασε το νόμο.
5. Ο Χάιντς πρέπει να κλεψει το φάρμακο, επειδή η σωτηρία μιας ζωής είναι πιο σημαντική από την παραβίαση του νόμου.
6. Ο Χάιντς πρέπει να κλέψει το φάρμακο, αλλά δεν πρέπει να φυλακιστεί επειδή ο νόμος θα ήταν άδικος αν τιμωρούσε ένα άτομο που έκλεψε για διάσωση μιας ζωής.

Σε ποιο στάδιο ηθικής ανάπτυξης βρίσκεστε;

Προσυμβατικό στάδιο

- Ηθική εστιασμένη στην τιμωρία και στην υπακοή (απάντηση 1)
- Ηθική για την προσωπική ικανοποίηση (απάντηση 2)

Συμβατικό στάδιο

- Ηθική του «καλού παιδιού» (απάντηση 3)
- Ηθική της έννομης τάξης (απάντηση 4)

Μετασυμβατικό στάδιο

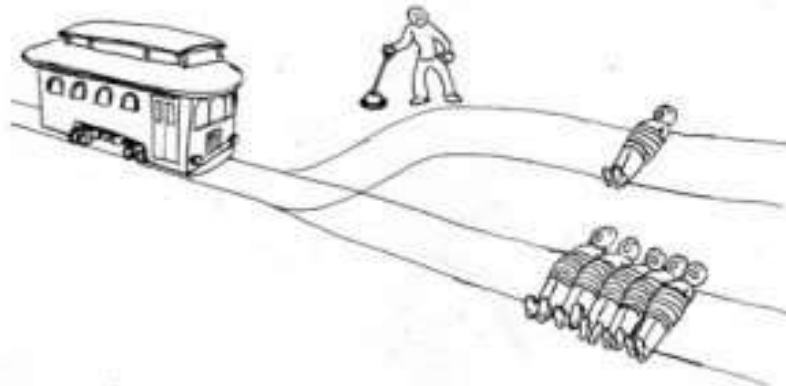
- Ηθική του κοινωνικού συνόλου (απάντηση 5)
- Ηθική των προσωπικών αρχών (απάντηση 6)

Το δίλημμα του τρόλεϊ

Ένα τρόλεϊ κινείται ανεξέλεγκτα προς πέντε ανθρώπους που βρίσκονται στις ράγες και δεν μπορούν να ξεφύγουν. Έχεις τη δυνατότητα να τραβήξεις έναν μοχλό, ώστε να αλλάξει πορεία το τρόλεϊ και να χτυπήσει μόνο έναν άνθρωπο στις εναλλακτικές ράγες. Τι θα έκανες;

- Αν δεν τραβήξεις τον μοχλό, θα πεθάνουν πέντε άνθρωποι.
- Αν τραβήξεις τον μοχλό, θα σωθούν οι πέντε, αλλά θα πεθάνει ο ένας.

Ηθικές επιλογές

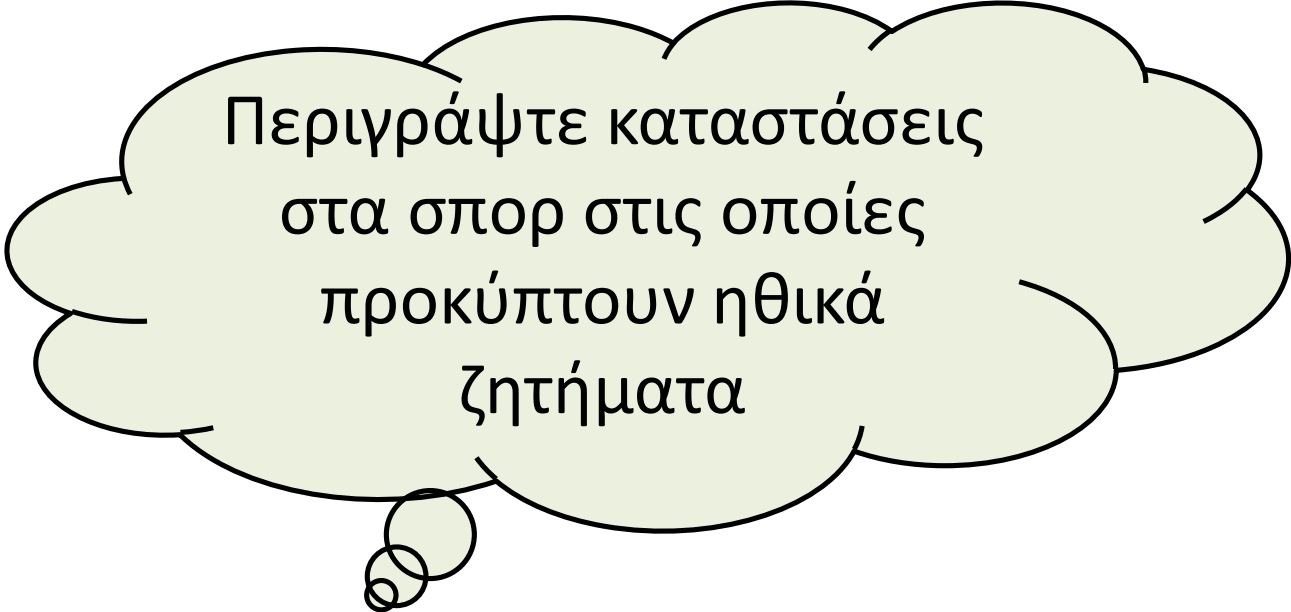

- **Εύκολες επιλογές**
(π.χ. συμπαραστεκόμαστε στο φίλο/φίλη μας που έχασε ένα αγαπημένο του πρόσωπο).
- **Δύσκολες επιλογές**
(π.χ. να κάνω έκτρωση ή όχι)
- **Τραγικές επιλογές**
(π.χ. το ηθικό δίλημμα που είδαμε με το τρόλειϊ)

Ηθική στα σπορ

Η Ηθική στα αθλήματα απαιτεί ορισμένες βασικές αξίες:

- Δικαιοσύνη (Fairness)
- Τιμιότητα (Integrity)
- Υπευθυνότητα (Responsibility)
- Σεβασμός (Respect)

Περιγράψτε καταστάσεις
στα σπορ στις οποίες
προκύπτουν ηθικά
ζητήματα

Ηθικά διλήμματα στον αθλητισμό

Στον αθλητισμό οι αθλητές, προπονητές, διαιτητές και ομάδες αντιμετωπίζουν δύσκολες αποφάσεις που σχετίζονται με την ηθική, την ακεραιότητα και την επιτυχία.

Χρήση απογορευμένων ουσιών (ντόπινγκ)

Ένας αθλητής είναι αντιμέτωπος με την πίεση να διακριθεί σε ένα μεγάλο τουρνουά. Ο ανταγωνισμός είναι σκληρός και έχει την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει μια απαγορευμένη ουσία που θα βελτιώσει τις επιδόσεις του.

- Θα πάρει την ουσία για να αυξήσει τις πιθανότητές του να κερδίσει, ρισκάροντας να παραβιάσει τους κανονισμούς και να βλάψει την υγεία του;
- Ή θα αρνηθεί να την πάρει, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει ότι ίσως δεν μπορέσει να ανταγωνιστεί τους άλλους στο ίδιο επίπεδο;

Ηθικά διλήμματα στον αθλητισμό

Προπονητής που προωθεί την αντιαθλητική συμπεριφορά

Ένας προπονητής διδάσκει στους παίκτες του να χρησιμοποιούν «βρώμικες» τακτικές, όπως το να προκαλέσουν τραυματισμό σε έναν αντίπαλο ή να κερδίσουν χρόνο, προκειμένου να αυξήσουν τις πιθανότητές τους να νικήσουν. Το ηθικό δίλημμα για τους αθλητές:

- Θα ακολουθήσουν τις οδηγίες του προπονητή για να εξασφαλίσουν τη νίκη;
- Ή θα επιλέξουν να αγωνιστούν με ειλικρίνεια και σεβασμό προς τους αντιπάλους, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι θα έχουν λιγότερες πιθανότητες να κερδίσουν;

Ηθικά διλήμματα στον αθλητισμό

Σκόπιμη αποτυχία (match fixing)

Μια ομάδα λαμβάνει προσφορά χρημάτων για να χάσει σκόπιμα έναν αγώνα, με στόχο είτε να επηρεάσουν τη στοιχηματική αγορά είτε να βοηθήσουν μια άλλη ομάδα να προκριθεί σε ένα τουρνουά.

Το δίλημμα είναι:

- Θα συμφωνήσουν να χάσουν για οικονομικό όφελος, προδίδοντας την ακεραιότητα του αθλήματος;
- Ή θα απορρίψουν την προσφορά, επιλέγοντας να αγωνιστούν τίμια, παρόλο που μπορεί να μην κερδίσουν οικονομικά οφέλη;

Αυτά τα διλήμματα δείχνουν την πολυπλοκότητα του ηθικού προβληματισμού στον αθλητισμό, όπου οι αξίες της τιμιότητας, της υγείας και της ισότητας έρχονται συχνά σε σύγκρουση με την πίεση για επιτυχία, χρήμα και φήμη!

Στρατηγικές ηθικής ανάπτυξης στον αθλητισμό βασισμένες στη θεωρία της δομικής ανάπτυξης

- Δημιουργία καταστάσεων με ηθικά διλήμματα στους μαθητές/τριες και παρότρυνση να τα επιλύσουν μόνοι/ες τους
- Διάλογος σχετικά με ηθικά ζητήματα που προκύπτουν
- Αναγνώριση ηθικών ισορροπιών

Ευρήματα ερευνών

- Σε έρευνες με αθλητές και μη αθλητές βρέθηκε ότι οι μη αθλητές έχουν μεγαλύτερη αθλητική ωριμότητα από τους αθλητές
- Οι αθλητές διαφοροποιούν την ηθική συμπεριφορά ανάλογα με το αν βρίσκονται σε αθλητικό ή μη περιβάλλον
- Τα αθλήματα σωματικής επαφής οδηγούν σε χαμηλότερο επίπεδο ηθικού διαλογισμού.
- Αθλητές με υψηλό προσανατολισμό στο «εγώ» είχαν χαμηλότερα επίπεδα ηθικής λειτουργίας. Αυτοί οι αθλητές θεωρούν τις σκόπιμες επιβλαβείς πράξεις ως νόμιμες.
- Το επίπεδο ώριμης σκέψης των γυναικών είναι υψηλότερο από αυτό των ανδρών.

Ηθικά ζητήματα στη Φυσική αγωγή

- **Ειλικρίνεια και Δικαιοσύνη (fair play)**

Πως καλλιεργείται ο σεβασμός προς τους κανόνες και τον αντίπαλο, αντί για το «νίκη με κάθε κόστος»;

- **Σεβασμός προς τους αντιπάλους και τη διαφορετικότητα**

Πως μπορούν να αποφεύγονται οι διακρίσεις ή ο εκφοβισμός σε αθλητικές δραστηριότητες και να προωθείται η συμπερίληψη;

- **Ντόπινγκ και απαγορευμένες ουσίες**

Πως μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν ότι η χρήση τέτοιων ουσιών δεν είναι μόνο ανήθικη, αλλά και επιζήμια για την υγεία και την ακεραιότητά τους;

- **Πίεση για επίδοση και άγχος των μαθητών**

Πως θα μπορούσε η ΦΑ να προωθήσει την αξία της συμμετοχής και της προσωπικής βελτίωσης, αντί της αποκλειστικής εστίασης στη νίκη;

- **Ισορροπία μεταξύ ανταγωνισμού και συνεργασίας**

Πως θα μπορούσα να καλλιεργήσω την ομαδικότητα και την αλληλεγγύη στον αθλητισμό χωρίς να μειώνετε η αξία της προσπάθειας για προσωπική και ομαδική νίκη;

Ο αθλητισμός και η ΦΑ δεν έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τον ηθικό χαρακτήρα εάν δεν λειτουργήσουν παράλληλα καλοσχεδιασμένα προγράμματα παρέμβασης ΦΑ από εκπαιδευμένους διδάσκοντες, καθώς η ανάπτυξη του ηθικού χαρακτήρα δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία (Διγγελίδης, 2006)

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και προαγωγή της Ηθικής συντελούν οι στρατηγικές διδασκαλίες που εφαρμόζονται

Στρατηγικές παρέμβασης

- **Συνεργασία** (αμοιβαίο στυλ διδασκαλίας, εξάσκηση σε μικρές ομάδες)
- **Παροχή ίσων ευκαιριών** συμμετοχής για όλους/ες (τροποποίηση των κανονισμών, ενίσχυση του ρόλου του καθενός/καθεμίας, καταγραφή συμμετοχής στο παιχνίδι)
- **Σεβασμός στους κανόνες** (έμφαση στη συμμετοχή και όχι στον ανταγωνισμό, δραστηριότητες οι οποίες καταλήγουν σε κρίση για την αναγκαιότητα ύπαρξης και τήρησης των κανόνων)
- **Χρήση καρτών** για έντιμη και ανέντιμη συμπεριφορά

Στα πλαίσια του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδεία οι μαθητές του γυμνασίου αποφασίζουν να παρευρεθούν στον επόμενο αγώνα ποδοσφαίρου της ομάδας της πόλης τους με πανό κατά της βίας στα γήπεδα.

Η διεύθυνση του σχολείου φοβάται μήπως αυτό είναι επικίνδυνο για την ασφάλεια των παιδιών...

